

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації ДРУМА Максима Борисовича
на тему: «Особливості клінічного перебігу, профілактики та
лікування запальних захворювань пародонта в осіб з порушенням
носового дихання» на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань
22 Охорона здоров'я за спеціальністю 221 Стоматологія**

1. Виконання освітньо-наукової програми.

Аспірантом Друмом Максимом Борисовичем повністю виконано індивідуальний навчальний план відповідно до освітньо-наукової програми аспірантури Державної установи «Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії Національної академії медичних наук України» (далі – ДУ «ІСЦЛХ НАМН»), що повністю відповідає Національній рамці кваліфікацій та вимог Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 261 від 23.03.2016 р.

Аспірант Друм М.Б. здобув глибинних знань зі спеціальності, оволодів загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору. Набув універсальних навичок дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, організації та проведення навчальних занять, управління науковими проектами та складення пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності. Здобув мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною мовою (англійською) в усній та письмовій формі, а також для повного розуміння іншомовних наукових текстів з відповідної спеціальності.

2. Виконання індивідуального плану наукової роботи.

Індивідуальний план наукової роботи аспіранта Друма М.Б. було затверджено рішенням Вченої ради ДУ «ІСЦЛХ НАМН» (протокол № 8 від 26 липня 2018 року). Науковий керівник – д.мед.н., доцент Новицька І.К., завідувач лабораторії гігієни ротової порожнини ДУ «ІСЦЛХ НАМН».

Термін виконання роботи: 2018-2022 роки.

Всі розділи індивідуального плану наукової роботи аспіранта Друма М.Б. виконані, що підтверджено результатами підсумкової (річної) та заключної атестації.

Дослідження: клінічні, лабораторні та експериментальні, проведені своєчасно і в повному обсязі із застосуванням сучасних та інформативних методів.

3. Актуальність дисертації.

Актуальність теми полягає в тому, що соматична патологія, а саме захворювання ЛОР-органів, сприяють розвитку захворювань тканин пародонту, в першу чергу, за рахунок гіпоксії тканин. Розповсюдженість генералізованого пародонтиту досягає 98% у дорослого населення та залишається в центрі уваги стоматологічної науки та практичної медицини. Безпосередньою причиною виникнення патологічних змін в тканинах пародонта є зубний наліт і мікроорганізми, які становлять його основу, але його агресивна дія є вже заключним етапом впливу місцевих і загальних патогенних факторів та захисних механізмів тканин пародонту, одним з яких є гіпоксія, що розвивається на тлі коморбідних станів. Перші клінічні симптоми патології пародонту розвиваються на тлі змін капілярів і появи метаболічних і структурних ознак пошкодження тканин, обумовлених, в тому числі, і гіпоксією тканин, що оточують зуб. Відомі данні о кореляції між рівнем гіпоксії тканин пародонту і тяжкістю перебігу хронічного пародонтиту. Зміни тканин пародонту при ГХП супроводжуються пригніченням функціональної активності еритроцитів з розвитком гіпоксії. Одним із провідних механізмів впливу гіпоксії на тканини є активація процесів перекисного окиснення ліпідів, з накопиченням недоокиснених продуктів, активних форм кисню. Перекисне окиснення фосфоліпідів клітинних мембран сприяє їх деструкції, пошкодженню клітин тканин пародонту, що знижує їх стійкість до пошкоджень етіологічним факторам, в тому числі і мікробному впливу. Механізм деструктивного впливу гіпоксії на тканини пародонту включає ряд взаємопов'язаних змін на клітинному рівні. Пародонтальні патогени ініціюють захворювання і індикують запальну реакцію, гіпоксія ж може прискорити процес, за рахунок продукції прозапальних факторів і активації бактерії *P. Gingivalis*, що викликає цитотоксичність через апоптоз і мітохондріальну дисфункцію. Реалізація цих системних проявів ендотеліальної дисфункції в тканинах пародонта призводить до формування хронічного запалення і розвитку стійких мікроциркуляторних порушень. Розвиток запально-дистрофічного процесу в тканинах пародонту на тлі гіпоксії призводить до резорбції кістки

альвеолярного відростка. На підставі визначеної актуальності було сформульовано мету, завдання та методи дослідження.

4. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота аспіранта Друма М.Б. на тему «Особливості клінічного перебігу, профілактики та лікування запальних захворювань пародонта в осіб з порушенням носового дихання» виконано відповідно до плану НДР ДУ «ІСЦЛХ НАМН»: «Розробити гігієнічні лікувально-профілактичні засоби супроводу хворих із основними стоматологічними захворюваннями на тлі соматичної патології» (ДР № 0117U000403) та є фрагментом даної науково-дослідної роботи.

5. Наукові положення, розроблені особисто здобувачем, та їх новизна.

Аспірантом Друмом М.Б. вперше проведені клініко-лабораторні дослідження тканин пародонту у пацієнтів з порушенням носового дихання, які виявили особливості перебігу генералізованого пародонтиту в залежності від виду та тривалості ринопатології.

Доповнено наукові дані про вплив зниження функціональної активності слинних залоз на гігієнічний стан ротової порожнини, швидкість формування зубного нальоту та рівень галітозу.

За результатами експериментальних досліджень доведено високу лікувально-профілактичну ефективність гелю для ротової порожнини, що містить муміє, екстракти золототисячника, шавлії та ехінацеї, використання якого сприяло у щурів стабілізації протизапальних маркерів тканин пародонту, маркерів мінерального, енергетичного обміну та стану систем антирадикального захисту, що привело до зниження ступеню атрофічних процесів в альвеолярному відростку в умовах експериментального пародонтиту.

Клініко-лабораторними дослідженнями показано, що комплексне лікування хворих на генералізований пародонтит початкового та першого ступеня на тлі порушення носового дихання дозволило знизити інтенсивність запального процесу, зупинити дистрофічні зміни, нормалізувати біохімічні маркери ротової рідини та показники неспецифічного імунітету.

6. Нові науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати проведених здобувачем досліджень, що мають істотне значення для галузі знань 22 Охорона здоров'я та підтверджуються документами, які засвідчують проведення таких досліджень.

Розроблено та обґрунтовано для практичного впровадження новий метод лікування запальних захворювань пародонту при порушенні носового

дихання та апробовано лікувально-профілактичний комплекс, що включає спеціально розроблений гель «Муміє», вітамін Е, зубну пасту «Лавандосепт» і ополіскувач для ротової порожнини «Лікувальні трави» (SPLAT), а також застосування кисневих коктейлів 2 рази на тиждень.

Теоретичні та практичні результати дослідження впроваджені в навчальний процес кафедри стоматології дитячого віку та імплантології, кафедри стоматології Харківського національного медичного університету МОЗ України, в практичну діяльність ДУ «СЦЛХ НАМН», поліклініки ДУ «Український науково-дослідний інститут медичної реабілітації та курортології МОЗ України», КНП «Міська стоматологічна поліклініка №2» та КНП «Міська стоматологічна поліклініка №4» Харківської міської ради, приватних стоматологічних клінік міста Одеси.

7. Ступінь обґрунтованості та достовірності положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації.

Аспірант Друм М.Б. особисто провів дослідження. Було обстежено 128 осіб, використано 173 медичних карт амбулаторних та стаціонарних хворих. В експерименті використано 53 лабораторних тварин, з них 37 білих щурів і 16 білих мишей стадного розведення. Проведено 968 лабораторних і клінічних аналізів.

В роботі були використані сучасні експериментальні, морфометричні, токсико-гігієнічні, клінічні, клініко-лабораторні (біохімічні), статистичні методи дослідження, адекватні поставленим завданням.

Наукові положення, висновки та рекомендації повністю обґрунтовані, сформульовані на підставі ретельного аналізу проведених досліджень, мають теоретичне та практичне значення. Результати досліджень відповідають запланованій меті та завданням і логічно випливають з наведеного матеріалу.

Статистичну обробку результатів проводили за допомогою електронних таблиць «Excel» і комплексу загальноприйнятих статистичних показників. При математичній обробці первинного матеріалу були розраховані відносні величини, середні арифметичні величини і помилки середніх величин. Обробку кінцевих результатів проводили варіаційно-статистичними методами аналізу на персональному комп'ютері IBM PC в пакетах "Statgraphic-2,3" і "Statistica-5". Достовірність даних підтверджена достатнім обсягом спостережень та використанням надійних методів статистичної обробки даних. Обчислювали середнє статистичне значення (M) і стандартну помилку (m), оцінювали достовірність відмінностей середніх величин (P) відповідно до загальноприйнятого статистичним методом, використовуючи T -критерій Стьюдента. Дані вважали достовірними при рівні значимості 0,95, тобто $P < 0,05$. Відмінності у групах були достовірними

при $n = k_1 (8) + k_2 (8) - 2 = 14$, $p < 0,05$ і $t \geq 2,15$, при $p < 0,01$, $t \geq 2,98$, при $p < 0,001$, $t \geq 4,14$.

Наявність первинних матеріалів перевірена на попередніх етапах роботи та підтверджується відповідними довідками.

8. Апробація результатів дисертації.

Основні положення роботи повідомлені та обговорені на науково-практичній конференції з міжнародною участю «Досягнення та перспективи розвитку сучасної стоматології» до 90-річчя від дня заснування Державної установи «Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії Національної академії медичних наук України» (Одеса, 2018); на IV Міжнародному конгресі «Медицина транспорту – 2020» (Одеса, 2020); на VIII Національному конгресі патофізіологів України «Патологічна фізіологія – охороні здоров'я України», присвяченому 120-річчю Одеської патофізіологічної школи (Одеса, 2020); на науково-практичній конференції за міжнародною участю «Актуальні питання сучасної стоматології», присвяченої 100-річчю стоматологічного факультету Національного медичного університету імені О.О. Богомольця» (Київ, 2021).

9. Повнота опублікування результатів дисертації, кількість наукових публікацій та конкретний особистий внесок здобувача до всіх наукових публікацій, опублікованих зі співавторами та захищених за темою дисертації.

За темою дисертації опубліковано 9 друкованих праць, з них 2 статті у наукових фахових виданнях України (в тому числі 1 стаття у журналі, включеному до наукометричної бази Web of Science), 1 стаття у науковому виданні Польщі, 1 патент України на корисну модель, 1 огляд літератури, 4 тези в матеріалах конференцій різного рівня.

Провідний внесок за обсягом у матеріалах публікацій належить здобувачу.

10. Особистий внесок здобувача в одержання наукових результатів, що виносяться на захист.

Автором особисто було обрано тему дослідження та підібрані необхідні методи дослідження для виконання поставлених завдань, зібрана та проаналізована сучасна наукова література за темою дисертації. Проведено у повному обсязі клінічні, лабораторні та експериментальні дослідження за темою дисертації, вивчено ефективність запропонованих методів лікування, здійснено статистичну обробку та аналіз отриманих результатів, проведено впровадження результатів досліджень в клінічну практику. Сумісно з науковим керівником поставлена мета роботи, сформульовані основні завдання, висновки та практичні рекомендації роботи.

11. Відповідність дисертації спеціальності, з якої вона подається до захисту.

Дисертація повністю відповідає паспорту спеціальності 221 Стоматологія у галузі знань 22 Охорона здоров'я.

12. Біоетична експертиза дисертаційних досліджень.

Аспірантом Друмом М.Б. вчасно представлені всі матеріали в комісію з питань медичної етики ДУ «ІСЦЛХ НАМН» з метою проведення біоетичної експертизи дисертаційного дослідження щодо відповідності дотримання принципів і норм біоетики.

Висновком встановлено повну відповідність діючим нормам і стандартам, а також матеріалам, поданим на етапі планування роботи (протокол № 60 від 02.07.2018 року, протокол № 109 від 09.04.2021 року).

13. Єдність змісту роботи, оцінка мови та стилю дисертації.

Дисертацію написано грамотною мовою, стиль викладу та послідовність подання матеріалів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечують легкість і доступність їх сприйняття.

14. Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації).

За результатами перевірки та аналізу матеріалів дисертації Друма М.Б. Експертною проблемною комісією ДУ «ІСЦЛХ НАМН» не було виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації (протокол № 2 від 06.05.2021 року). Подані до захисту наукові досягнення є власним напрацюванням аспіранта Друма М.Б., всі інші цитовані наукові результати супроводжуються посиланнями на їх авторів та джерела опублікування.

15. Набуття теоретичних знань, умінь, навичок та відповідних компетентностей.

Аспірантом Друмом М.Б. здобуто необхідні теоретичні знання, уміння, навички та інші компетентності, достатні для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності. Друм М.Б. оволодів методологією наукової та педагогічної діяльності, а також провів власне наукове дослідження, результати якого мають новизну, теоретичне та практичне значення.

ВИСНОВОК

На підставі розгляду дисертації, наукових публікацій, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, а також за результатами фахового семінару (протокол № 12 від 18.06.2021 року) встановлено, що результати

виконаного наукового дослідження здобувача вирішують важливе наукове завдання, пов'язане з підвищенням ефективності профілактики та лікування генералізованого пародонтиту в осіб з порушенням носового дихання – шляхом вивчення клінічних особливостей перебігу захворювання та обґрунтування комплексної терапії, яка включає застосування засобів з вираженою пародонтопротекторною, антиоксидантною та мембрано-протекторною активністю, а дисертація аспіранта Друма Максима Борисовича на тему «Особливості клінічного перебігу, профілактики та лікування запальних захворювань пародонта в осіб з порушенням носового дихання» на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 22 Охорона здоров'я за спеціальністю 221 Стоматологія повністю відповідає вимогам п. 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ № 167 від 06.03.2019 р. (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 979 від 21.10.2020 р. та № 608 від 09.06.2021 р.) та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженими наказом МОН України № 40 від 12.01.2017 р., та може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій вченій раді.

Рецензенти:

с.н.с. консультативно-поліклінічного
відділення ДУ «ІСЦЛХ НАМН»,
д.мед.н., професор

Василь СКИБА

заступник директора з наукової
роботи ДУ «ІСЦЛХ НАМН»,
к.мед.н., с.н.с.

Ганна БАБЕНЯ

